

Krizový plán školy – co dělat, když:

Postup při podezření na šikanu

Definice šikany

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Rozdíl šikana x škádlení

Jestliže svého kamaráda škádlim, očekávám, že to bude legrace nejen pro mě, ale i pro něj. Když vidím, že to jako legraci nebere, že ho to zranilo, pak je mi to líto a omluvím se. U šikany je to obráceně. Tam jde agresorovi o to, aby druhému ublížil, aby ho zranil. A má z toho radost. Nejen, že se mu neomluví, ale opakuje to. A většinou násilí přitvrzuje.

Důležité!!! Když někdo někoho škádlí a ten mu jasně řekne, aby toho nechal, musí to respektovat. Jinak by to bylo porušování práva druhého člověka.

Naše práva končí tam, kde začínají práva druhého člověka.

Jak postupovat v případě konfliktu?

- Prvním úkolem je konflikt stopnout a odhadnout, jak je šikanování ve skupině rozvinuto. V případě přímého ohrožení oběti zajistit její bezpečnost
- Kontaktovat vedení školy, TU, ŠMP, VP
- Každý případ vyžaduje individuální řešení i postup.
- Nevím-li si rady, obrátím se na ostatní.
- Vyšetřování vede vždy jedna osoba, která průběžně informuje vedení školy a ostatní pedagogy, výchovného poradce, metodika primární prevence
- Nutná je zejména zvýšená pozornost a spolupráce všech (vedení, pedagogové, správní zaměstnanci)
- Pokročilé stádium šikany předáme odborníkům.

Pokud je ohroženo zdraví nebo život, neprodleně volám lékaře a Policii ČR

Důležitá je pravdivá informovanost všech, v těžších případech je nutno zveřejnit oficiální prohlášení.

Doporučený postup při vyšetřování

1. Rozhovor s informátory a oběťmi

- formou rozhovoru mapujeme situaci a shromažďujeme důležité údaje
- v podstatě jde o to, abychom vybrali žáky, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní, nebo ji alespoň neodmítají, žáky nezávislé na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování

2. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky

- důležité je, abychom rozhovory zorganizovali tak, aby o nich druzí nevěděli
- vážnou chybou je společné vyšetřování svědků a agresora
- NIKDY NE- konfrontace obětí a agresora !!!

3. Ochrana obětí

- šikanované dítě je třeba chránit do doby, než se vše vyřeší (zajistit zvýšený dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte ze školy, v závažném případě doporučit rodičům ponechat dítě doma)

4. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

- rozhovor s agresorem je vždy až poslední krok ve vyšetřování
- dokud neznáme vnější obraz šikany a nemáme shromážděné důkazy, nemá smysl s agresory mluvit, všechno zapřou a podezření zpochybní nebo vyvrátí
- rozhovor slouží, k tomu abychom agresory okamžitě zastavili a ochránili oběti, ale i je samé před následky jejich činů (např. je upozorníme, že při jakémkoliv opakovaném náznaku šikanování budou potrestáni přísněji, případně to bude ohlášeno policii)

5. Výchovná komise

Je nejprístupnějším způsobem zastavení šikany (tzv.metoda vnějšího nátlaku) v rámci společného setkání pedagogů, žáka-agresora a jeho rodičů se rozhoduje o výchovných opatřeních.

Orientační posloupnost v jednání

- seznámení rodičů s problémem
- postupné vyjádření všech pedagogů
- vyjádření rodičů
- rozhovor komise za zavřenými dveřmi
- seznámení rodičů a žáka se závěrem komise

6. Rozhovor s rodiči obětí

Individuální setkání s rodiči obětí u počáteční šikany obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.

7. Práce s celou třídou

Po vyšetření šikany a potrestání viníků je třeba pracovat s celou třídou, budovat trvale systematicky kamarádské a bezpečné vztahy ve třídě. Můžeme využít spolupráce s profesionály – PPP.

Výchovná opatření pro potrestání agresorů

- napomenutí TU, důtka TU, důtka ŘŠ
- snížení známky z chování
- doporučení rodičům obětí i agresorů návštěvy v příslušné PPP, ambulantním oddělení SVP

Postup při řešení kyberšikany

Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Prevence kyberšikany ve škole

- školní řád – používání mobilních telefonů a audiovizuální techniky
- preventivní programy
- témata kyberšikany zahrnutá ve výuce
- informace na webových stránkách, na nástěnkách

Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem je zmapování konkrétního případu, které nám pomůže se rozhodnout pro správný postup řešení.

Poslouží k tomu zodpovězení tří otázek:

Týká se kyberšikana žáka mé školy?

Jak jsem se informaci dozvěděl?

Děje se kyberšikana během vyučování?

Postup:

- Škola zajistí ochranu dítěte
- Zajistí dostupné důkazy s podporou IT kolegy
- Vyšetří daný případ a požádá o odbornou pomoc (Facebook, nebo jakékoli jiné webové prostředí, kde ke kyberšikaně došlo)
- informuje zákonné zástupce oběti i kyberagresora
- kontaktuje příslušné organizace – Policie ČR, příslušný OSPOD
- škola udělí výchovná opatření
- škola sepíše závěrečnou zprávu
- realizuje preventivní opatření – třídnické hodiny, besedy

Škola oběti doporučí:

1. Ukončit komunikaci

Nekomunikujte s útočníkem, nesnažte se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožujte, nemstěte se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.

2. Blokovat útočníka

Zamezte útočníkovi přístup k vašemu účtu nebo telefonnímu číslu a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktujte poskytovatele služby).

3. Oznámit útok, poradit se s někým blízkým, vyhledat pomoc

Svěřte se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovte někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktujte školu a specializované instituce (PPP, policii, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).

4. Uchovat důkazy

Uchovejte a vystopujte veškeré důkazy kyberšikan (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování.

5. Žádat konečný verdikt

Po prošetření celého případu trvejte na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

Postup při konzumaci tabákových výrobků ve škole

- Ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit, proto při přistižení žáka při konzumaci cigaret a jiných tabákových výrobků musíme mu v další konzumaci zabránit.
- O události sepíše metodik prevence zápis (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka, v případě, že žák odmítne, uvést toto do zápisu), který si založí.
- Třídní učitel navrhne výchovné opatření, které projedná a schválí pedagogická rada.
- Třídní učitel písemně informuje zákonného zástupce žáka o rozhodnutí pedagogické rady.
- Při opakovaném přistižení, nebo v závažných případech škola informuje orgán sociálně právní ochrany.

Postup při konzumaci alkoholu ve škole

- Ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno užívání alkoholu, proto při přistižení žáka při konzumaci alkoholu, musíme mu v další konzumaci zabránit.
- Pokud žákovi hrozí akutní nebezpečí (vyhodnotí pedagogický pracovník), žák je ohrožen na zdraví a životě, zajistí nezbytnou pomoc a zavolá lékaře.
- Pokud žák není schopen pokračovat ve vyučování, přivolá se zákonný zástupce žáka, aby si dítě vyzvedl (rodičům neoznamovat telefonicky, že je jejich dítě pod vlivem alkoholu), popřípadě se pomoc žádá od orgánu sociálně právní ochrany.
- O události sepíše metodik prevence zápis, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka, v případě, že žák odmítne, uvést toto do zápisu) který si založí.
- Třídní učitel navrhne výchovné opatření, které projedná a schválí pedagogická rada.
- Třídní učitel písemně informuje zákonného zástupce žáka o rozhodnutí pedagogické rady.
- Při opakovaném přistižení, nebo v závažných případech škola informuje orgán sociálně právní ochrany.

Postup při konzumaci omamných a psychotropních látek ve škole

- Ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno užívání OPL, proto při přistižení žáka při konzumaci a OPL, musíme mu v další konzumaci zabránit, návykovou látku zajistit.
- Pokud žákovi hrozí akutní nebezpečí (vyhodnotí pedagogický pracovník), žák je ohrožen na zdraví a životě, zajistí nezbytnou pomoc a zavolá lékaře.
- Pokud žák není schopen pokračovat ve vyučování, přivolá se zákonný zástupce žáka, aby si jej vyzvedl (neoznamovat telefonicky, že je dítě pod vlivem OPL), popřípadě se pomoc žádá od orgánu sociálně právní ochrany, pokud zákonný zástupce žáka není k zastížení, nebo si dítě odmítne vyzvednout.
- O události sepíše metodik prevence zápis (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka, v případě, že žák odmítne, uvést toto do zápisu), zajistí vyjádření žáka, které si založí.
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka o porušení zákazu konzumace OPL a vše nahlásí orgánu sociálně právní ochrany dítěte.

- Následuje sankce za porušení zákazu konzumace OPL stanovený školním řádem – projedná pedagogická rada a třídní učitel písemně informuje zákonného zástupce o jejím rozhodnutí.

Postup při nálezů OPL v prostorách školy

- při nálezů látky, kterou můžeme považovat za OPL, vyrozumíme vedení školy
- látku vložíme od obálky, zapečetíme, uschováme v trezoru a zapíšeme datum, čas a místo nálezů.
- vyrozumíme policii ČR, která provede zajištění látky.

Postup při zadržení OPL u žáka

- Při nálezů látky u žáka, kterou můžeme považovat za OPL, vyrozumíme vedení školy
- Sepíšeme záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla OPL nalezena, datum, čas, místo nálezů a jméno žáka s jeho podpisem. Zápisu a rozhovoru je přítomen ředitel školy, nebo zástupce ředitele školy.
- Vyrozumíme zákonného zástupce žáka a policii ČR, která provede zajištění látky.

Postup při krádeži a vandalismu

Krádeže, vandalismus

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím

Krádeže jsou protiprávním jednáním a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.

Nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola žákům doporučuje cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním do školy nenosit, případně je mohou odkládat na místa k tomu určená, např. u třídního učitele.

Pedagogové vedou žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

-O události pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného. Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

-Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka. V případě, že viníka škola zná, bude na něm (jeho zákonném

zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Záškoláctví

Záškoláctví lze definovat jako neomluvenou absenci žáka základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Záškoláctví může být spojeno s dalšími typy rizikového chování jako je např. zneužívání návykových látek, gambling, dětská kriminalita, prostituce aj., které obvykle negativně ovlivňují osobnostní vývoj jedince. Prevence záškoláctví, způsob omlouvání nepřítomnosti žáků, řešení neomluvené nepřítomnosti a postup zúčastněných subjektů je ošetřen Metodickým pokynem MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ vydaným pod č.j. 10 194/2002 – 14.

Kategorie záškoláctví:

- **Pravé záškoláctví** – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí
- **Záškoláctví s vědomím rodičů** – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti
- **Záškoláctví s klamáním rodičů** - existují děti, které dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, po které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody, tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů
- **Útěky ze školy** – někdy se tomuto typu říká interní záškoláctví, kdy žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí
- **Odmítání školy** – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany, či výskytu školní fobie.

Cíl:

Minimalizovat projevy záškoláctví a hlavně skrytého záškoláctví. Cíleně seznamovat žáky pomocí primární prevence s riziky záškoláctví. Působit na zákonné zástupce žáků. Pravidelně je informovat o způsobech omlouvání žáků.

Odpovědnost:

Třídní učitelé důsledně monitorují docházku žáků a při sebemenším podezření na záškoláctví či skryté záškoláctví informují zákonné zástupce, výchovného poradce a školního metodika prevence.

Kdo řeší a s kým spolupracuje:

- pedagogický pracovník
- třídní učitel
- vedení školy
- školní metodik prevence, výchovný poradce
- zákonní zástupci žáka, žáci

- PPP
- OSPOD

Nástroje určené k prevenci:

Jedním z hlavních úkolů pro učitele, rodiče, případně i pro psychology je vyšetření příčin záškoláctví. Ty jsou různé a nelze doporučit jediné, univerzální řešení. Náprava již rozvinutého záškoláctví bývá velmi obtížná, proto by měla být jeho předcházení věnována maximální pozornost. Prvním krokem k nápravě je problém včas rozpoznat a porozumět individualitě dítěte. Nezbytnou podmínkou pro hledání účinných strategií k postupnému překonávání vzniklých obtíží je spolupráce rodičů, učitele a i poradenských pracovníků školy. Chceme-li zvolit správný způsob pomoci a integrovat žáky zpět do školy, musíme vzít v úvahu rozdíly mezi záškoláky a dětmi odmítajícími školu.

Podle školního řádu jsou rodiče povinni oznámit třídnímu učiteli nebo řediteli školy důvod absence dítěte nejpozději do 3 kalendářních dnů, všechny omluvenky zapisují rodiče do omluvného listu v žákovské knížce, kterou žák předloží po návratu do školy.

O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje.

Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje její věrohodnost.

Neomluvenou nepřítomnost **do součtu 10 vyučovacích hodin** řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše. Odmítnutí podpisu se do zápisu zaznamenává.

Pokud má žák **víc než 10 neomluvených hodin**, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají.

Pokud žák řádně neplní povinnou školní docházku, může mu být uloženo některé z výchovných opatření, o nich pojednává § 31 školského zákona. Výchovným opatřením v systému základního vzdělávání je speciálně věnována Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 17. Pokud žák poruší povinnosti stanovené školním řádem, lze mu podle závažnosti tohoto provinění uložit napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele nebo důtku ředitele. Pravidla pro jejich ukládání stanoví školní řád. (Tato opatření zpravidla předcházejí před snížením stupně z chování.) Třídní učitel oznamuje uložení důtky třídního učitele řediteli školy. Důtku ředitele školy lze žákovi uložit pouze po projednání na pedagogické radě. Uložení napomenutí nebo důtky a jeho důvody se neprodleně oznámí žákovi a jeho zákonnému zástupci. Zaznamenává se do dokumentace školy (do katalogových listů).

V zájmu zjišťování příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění může ředitel požádat spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.

V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka **přesáhne 25 hodin**, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření

výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. V rámci sociálně-právní ochrany se dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami závažného rázu zabývají **kurátoři pro děti a mládež**. Jejich úkolem je v tomto případě řešení případů záškoláctví ve spolupráci s rodiči a se školou. Postupují mj. podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě **opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku**, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Problematika záškoláctví je obsažena přímo v trestním zákoně.

Komunikace s dítětem:

- přátelská, bez hodnocení a odsuzování
- hovořit o konkrétním chování
- zajímat se, jak svoje chování vidí s odstupem, co si o něm myslí teď
- společně hledat cesty k nápravě
- má-li dítě dobrou vůli chovat se lépe, připravit mu pro to podmínky ve škole

Komunikace s rodiči:

- vyjádřit porozumění jejich emocím
- soustředit se na to, co rodiče mohou nebo dokonce musí udělat ke zlepšení situace
- na konci rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto
- dohodnout se na následném setkání k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují, případně k hledání dalších možností

Doporučený postup pro učitele pro práci s žákem:

- Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.
- Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.
- Rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém a máme-li podezření a na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko- psychologickou poradnou a centry.
- Učit se v třídním kolektivu vyčist, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, předat ho do péče psychologa.
- Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o tom. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru. Domluvit se s rodiči na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.
- Učitel se musí zamyslet nad vlastními pocity ve vztahu k problémovému žákovi. Měl by smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s ním, zbavit se předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru“.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j.21291/2010-28

CO DĚLAT, KDYŽ – INTERVENCE PEDAGOGA

Příloha č.1 - „Návykové látky - drogy“

Příloha č.2 – „Rizikové chování v dopravě“

Příloha č.3 – „Poruchy příjmu potravy (mentální anorexie, mentální bulimie)“

Příloha č.4 – „Alkohol u dětí školního věku“

Příloha č.5 – „Syndrom týraného dítěte – CAN“

Příloha č.6 – „Šikana“

Příloha č.7 – „Kyberšikana“

Příloha č.8 – „Homofobie“

Příloha č.9 – „Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus“

Příloha č.10 – „Vandalismus“

Příloha č.11 – „Záškoláctví“

Příloha č.12 – „Tabák“

Příloha č.13 – „Násilí“

Příloha č.14 - „Krádeže“

Mgr. Hana Valíková
školní metodik prevence